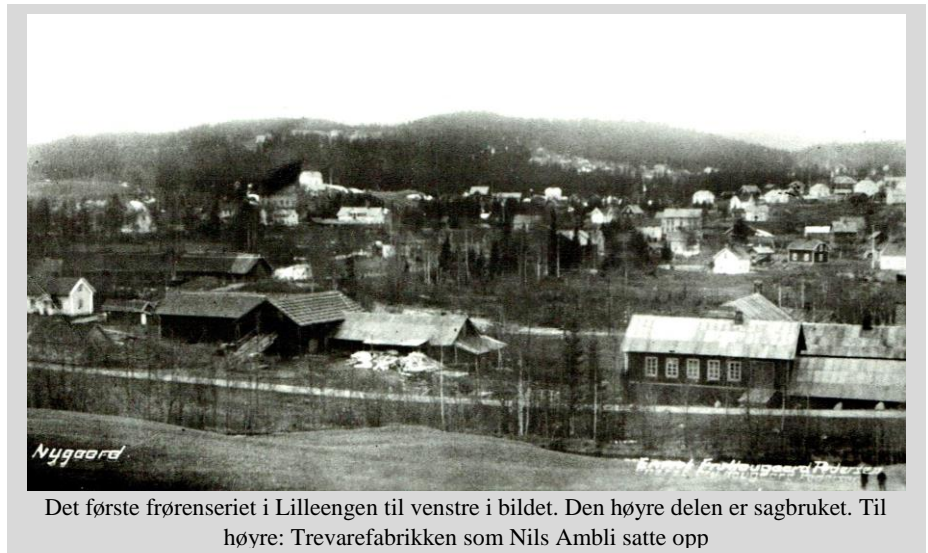

Nils Ambli

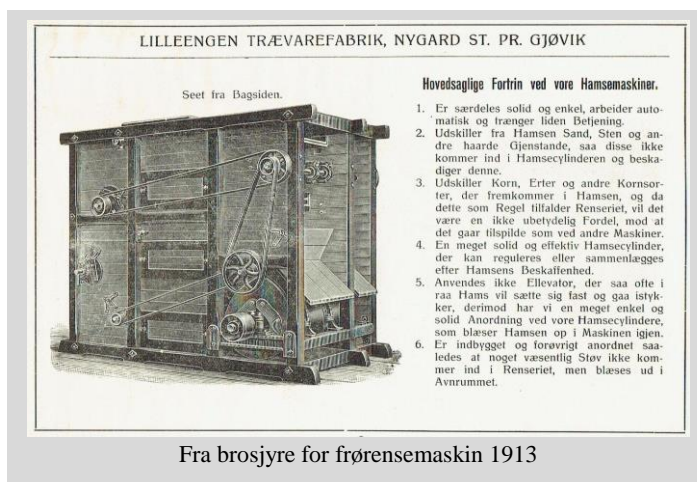
Nils Arntsen Ambli, f. 1871, vokste opp som enebarn og odelsgutt på gården Ambli nord i Ringsaker. Allerede som guttunge var han mer interessert i teknikk enn i bondeyrket. Moren forsto at han hadde anlegg i andre retninger, og han ble stimulert av et lengre opphold hos morfaren Nils Bokalrud på Nes, som var både smed, hjulmaker og klokkemaker. Da han vendte tilbake til farsgården, bygde han en smie for å praktisere videre. Som tenåring framstilte han hestevandringer for treskemaskiner til bruk hjemme og på flere nabogarder. Neste stopp var en inspirerende læretid hos gründeren Theodor Krogvik ved Strømmen Brug på Moelv.

Nils Ambli kom til Hunddalen i 1896. Han var gift med Gina Nilsdatter fra Nes. De bodde i Holmen, og innen de flyttet i 1911 hadde de fått fire barn. Nils hadde tittel av «snikermester» og var interessert i å starte egen virksomhet. Han mente Nygårdstuen var et sted som passet og bygget her sin egen trevarefabrikk i en etasje. Av Børre Stangstuen leide han grunn og vannkraft for 250 kroner pr år. «Snikermesteren» var nok dyktig men det ble aldri god økonomi i virksomheten.

Det første frørensieriet i Lilleengen til venstre i bildet. Den høyre delen er sagbruket. Til høyre: Trevarefabrikken som Nils Ambli satte opp

Arbeidere forteller at det etter hvert var vanskelig å få ut lønn. I 1902 gikk så Lilleengen-karene sammen med Ambli om et nytt driftsselskap: «Aktieselskabet Lilleengen Trævarefabrik». De fikk også med seg Martin Dæhlen slik at de ble seks aksjonærer som hver skjøt inn 1.500 kroner. Det ble opprettet en kjøpekontrakt med Nils Ambli om overtakelse av hans eiendeler.

Fra brosjyre for frørensmaskin 1913

Ambli tillatelse til å arbeide drive med «Forsøg med Konstruktion af en Maskine til at produsere Trækugler for 6 ½ mm Geværer». Maskinen skulle kunne produsere 15.000 prosjektiler på 10 timers dag. Ideen til dette hadde han fått under et besøk på Raufoss Ammunisjonsfabrikker. Arbeidet med maskinen var tydeligvis vellykket for etter en måned fikk Ambli jobben tilbake. Maskinene, med forbedringer som fulgte, fungerte så bra at treprosjektiler ble levert til forsvaret i Norge, Belgia og England til langt ut på 1950-tallet.

Det nye selskapet fikk Ole Lilleengen som disponent og Nils Ambli som bestyrer. Bestyreren var nok en kreativ sjel som tenkte mer på teknisk utvikling enn på drift av firmaet. De øvrige eierne var ikke fornøyd med dette og det oppsto krangel. Som følge av dette, sa Ambli opp sin stilling 2. januar 1903. Det ble søkt etter ny bestyrer og man fikk inn mange søknader. Dette ble drøftet på «generalforsamling» 29. januar. I samme møte får

Øvelsesammunisjon med treprosjektiler for Madsen maskingevær produsert ved Raufoss Ammunisjonsfabrikker

B. Lilleengen & Co

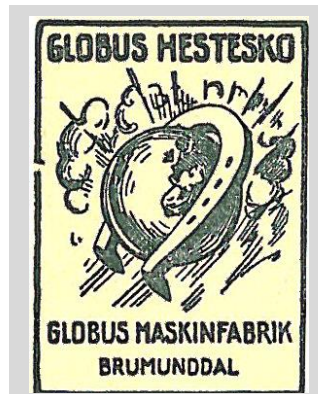
- en familiehistorie -

Annonse 1935

Gleden over dette ble nok redusert ved at fabrikken brant ned til grunnen natt til 1. april 1903. De ressurssterke eierne satte raskt opp et prektig bygg i to etasjer. Det fikk en ny bekvemmelighet med belysning drevet av strøm fra egen

«lysmaskin». Trevarrefabrikken holdt til i første etasje med dreieriet i andre. Fabrikken produserte trevarer som trapper, dører, vinduer, kjøkkeninnredninger og møbler. I årene som fulgte var det en god drift som ga overskudd og utbytte til eierne. Ambli fikk utbetalt bonus, lønnsforhøyelse og etter hvert fritt husrom og gratis ved.

Børre Stangstuen hadde allerede i 1894 bygd opp et frørenseri. Dette var basert på utenlandske maskiner og fungerte bare måtelig bra. Så vel kapasitet som rensekvalitet var for dårlig. Hos fabrikkbestyreren boblet kreativiteten og det oppsto ideer om å produsere egne maskiner. 20. mars 1907 ble kontrakt om rett til produksjon av frørensmaskiner opprettet: «Undertegnede Bestyrer N. Amblie og rensemester Kr. Bjørnerud overdrager herved til Lilleengen Trøvarrefabrik eneretten til af 4de December 1906 erholdte patent No paa frørensmaskiner i et tidsrum af 10-ti aar paa følgende betingelser: ...». Med senere utvikling og forbedringer oppnådde Lilleengens maskiner gullmedalje på jubileumsutstillingen i Kristiania i 1914. Motsetninger har nok oppstått på nytt for i 1909 ønsket Ambli å selge sin aksje. Selskapet benyttet seg av sin forkjøpsrett til å få aksjen på sine hender. Senere samme år kjøpte Lilleengen Amblis patent på rensemaskiner, og sørget for at han fikk høyere lønn. Dette hjalp ikke på det dårlige forholdet. Ved folketellingen i 1910 var Ambli registrert som fabrikkbestyrer ved Toten Cellulosefabrikk, men bodde fortsatt i Holmen. Lilleengen fortsatte utvikling og produksjon og kunne presentere sine produkter i en flott brosjyre i 1913.

Globus fikk stor anerkjennelse for sine treskeverk.

A/S Trøforædlingen «Globus» ble startet i 1911

I 1911 var Ambli med familie tilbake på Ringsaker. I Brumunddal startet han Globus Maskinfabrikk. Denne ble landsledende innen produksjon av ljàblad, hestesko og landbruksmaskiner. Selv om Lilleengen hadde patentene, hadde Ambli kunnskap om å lage rensemaskiner. I 1913 startet Globus produksjon av treskeverk, noe som skulle bli det store suksessproduktet for bedriften. Nils Ambli oppnådde stor anerkjennelse som oppfinner og bedriftsleder. Dette førte til at han i 1930 fikk Kongens fortjenestemedalje i gull. I 1917 var Felleskjøpet i markedet for å kjøpe opp produsenter av landbruksmaskiner og Globus og Gjøvik Støperi var to av disse. Brødrene Øveraasen på Gjøvik hadde to år tidligere kjøpt halv-

parten av Globus, og kunne i likhet med Ambli sitte igjen med en god gevinst på salget. Gjøvik Støperi ble solgt til O. Mustad & Søn i 1940.

Felleskjøpet gikk bort fra rollen som redskapsprodusent og solgte Globus til Ambli igjen i 1937. Han ledet firmaet inn i en ny tidsalder, og utviklet redskaper for traktorer etter krigen. I 1955 ble Globus solgt til Kverneland. Tross flere eierskifter og omstruktureringer består Globus fortsatt (2019). Produktspekteret er basert på leveranse til landbruket og anleggsbransjen.

Nils Ambli ved kontorputten i 1946